

A cinizmus az irónia kapszulája

Sinkovics Ede-esszémix

Lehet a művészet veszélyes. Főleg, ha a *protest art* fontossá válik az alkotó számára. Nem mindig él Magyarországon, a 90-es évek délszláv háborúja kényszeríti arra, hogy áttelepüljön. A politika a lehető legközvetlenebb módon érinti. Égeti a bőrét. Ha mesélne, mit jelent számára a kettős identitás, ha egyáltalán egyetértene a kifejezéssel, valami olyasmit mondana biztosan, hogy az két, vagy inkább egészen pontosan három megnyilvánulási formát hordoz magában, először is vagy jól érzed magad mindenütt, vagy egyáltalán sehol sem érzed jól magad, vagy egész egyszerűen leszarod, mert nincs olyan, hogy kettős identitás, vagy elegend van belőle, és tudomást sem veszél róla. Ha sehol sem érzi jól magát, időnként belegondol, jobb lenne megszabadulni a kettős identitástól, mert a kettősség két pólusról szól, és egy bizonyos ideig ezek az identitások egymásnak feszülnek, amíg ki nem fárasztják magát az identitások hordozóját. Ha mindenütt jól érzi magát, az azért van, mert kellőképpen belefárad ebbe az identitásdúlásba, igyekszik elfelejteni mindkettőt, és végre megpróbálja jól érezni magát, amiből majd végül az következik, hogy leszarja ezt az egész kettősséget, mert már nincs olyan, hogy kettős identitás, csak „nemállapot”, amikor újabb identitást igyekszik keresni az előző kettő hiányában, és rájön arra, hogy főállásban emigráns és identitásokat fogyaszt.

A szabadság talán csak a semmitől sem való függés, az őszinteség és a félelemmel kikövezett útra való lépés által lehetséges annak, akinek a végletekig fontos a szabadság megragadása és továbbadása, a szabadságra való hajlam fejlesztése. Nézd! Egy időben, amikor számos klasszikus festményt értelmez újra, kiegészíti azokat saját világlátás-tudatával. Ha ezek előtt a festmények előtt lótoszülésben sokáig meditálunk és mormoljuk a számunkra legkedvesebb mantránkat,

rájövünk, legalábbis rájöhetünk arra, mit jelent Edének a remixelés mindenfajta posztmodern gesztuson túl, meg hogy milyen mértékben lehet jelen a szabadságra való törekvés által életre hívott erőfeszítésből születő önazonosság egy olyan társadalmi milióban, amit keresztül-kasul itat át a politika, mert a politikai művészet paradox (hacsak nem időutazás).

„Sponzor, sponzor... sponzor, sponzor. Sloboda je skupa...”
(Rambo Amadeus: *Predrasude*)

A politikai művészet nem a szabadságból születik, hanem éppen ellenkezőleg, az elnyomásból. Az elnyomás elnyomást szül: a politikai művészet a napi művészeti tevékenység kárára megy. A politikai művészet az elnyomó természetéből kiindulva műalkotás-ellenes formákat hoz be a tevékenységi szintérré. Olyan formákat, amik már magát a műalkotást nyomják el, károsítják éppen. Az elnyomás behozza a destrukciót/változtatást mint eszközt/választ, az meg aztán a forma átalakításához vezet. A műalkotáson végbemenő formai átalakulások a művészt is megváltoztatják. Edzettebb/fásultabb lesz, és ezáltal a percepciója is megkérdőjeleződik. A percepció megkérdőjelezése pedig ahhoz vezet, hogy a művész megkérdőjelezi a közeget, amelyben dolgozik, és rájön arra, hogy nincs jelen, mivel nincs válasz a tevékenységére. Azáltal, hogy a művész nincs jelen, politikai jellegű művészete is megsemmisül. A politikai művészettel olyan jellegű társadalmakban, ahol feudális alapokon működik a piac, az embereknek még nincs igényük/idejük arra, hogy egy szabadpiaci tevékenységgel foglalkozzanak. Amikor a politikai művészet megsemmisül, a művész kénytelen más alternatíva után nézni, és mivel a már ismert (előzőleg működő) társadalmi berendezkedés szűk palettáján mozog, kénytelen a számára legkevésbé fájdalmas megoldáshoz nyúlni, mint például a cserekereskedelemhez. De még jobb, ha téridőugrást hajt végre, ha szépen ott találja magát, mindenféle erőfeszítés nélkül valamiféle utópisztikus rendszerben (amilyenek például a kapitalizmus vagy a szocializmus). Mert a leggyöngébb ellenség mindig a paradoxon, hogy így gyakorlatilag nincs is kijárat a művész meg a művészet számára. Vagyis hát Ede, a „művészmintén” ilyenkor a gazdasági szférában keres magának ideá(lis) lehetőséget. Mint amilyen például a TerraCycle céggel való együttműködés. A cég felépítése tulajdonképpen már önmagában is egy design (social business).

Rengeteget ad a vizualitásra, tárgyi megnyilvánulásra, és az egész ügy a fenntarthatóságról és támogatásról szól a kapitalista világban. Sinkovics TC-ban töltött rezidenciaideje alatt megoldja kilenc anyag vizuális újrahasznosítását (upcycling) táblaképpen és plasztikában, amik be is kerülnek a Harper Collins kiadó TC-ról szóló könyvébe (coffee table book). Persze nem egyedülálló dolog szemétből művészeti produktumot előállítani, a trash art elterjedése a közelmúltban leginkább a design területén a legszembetűnőbb. Markáns határsáv húzódik az esztétikai gesztus és egyfajta, az ökológiai problémákat feszegető határozott és aktivista megoldás felmutatása között, akár Magyarországot, Szerbiát, akár Amerikát vesszük alapul. Amerika mint a kortárs fogyasztás fellegvára kevésbé él a tákolás, újrafogalmazás, újjáépítés lehetőségével, mert hát ezzel nem támogatja magát a fogyasztást. Kelet-Közép-Európa pedig mint a „nemjóléti” társadalom, kénytelen barkácsolással megoldani mindennapjait, mivel e térség rendszerei a „permanens forradalom”, a proletariátus munkával való dicsőítését stb. tűzik ki célul. Logikus, hogy az emberfia a munkába szökik akár házi barkácsolóként vagy művészként is, akinek az egyedüli elérhető kortárs filozófia (kevés információ lévén) maga a barkácsolás filozófiája. Globalizált világunkban ezek a határok persze mindinkább elmosódnak, mivel a fogyasztás mint olyan térségünkben is előrehaladt, emiatt foglalkoznak itt is most már inkább a brandek fizikai újrahasznosításával, mintsem a barkácsolással mint egyfajta (szellemi) önbeteljesüléssel.

Féltetve a materialitást, a megfogható anyagiságot, számára az ironia egy alapvető motiváló eszköz (Richard Rorty után szabadon). Művészet mint önironia. Művészlét művészeti ironián keresztül láttatva (ami már majdnem maga az abszolútum). Kellő önironiával lerombolható a napi önreflexiók önimádat kizárólag önös érdekek miatt. A cinizmus önvédelmi rendszer (eszköz), melyet maga az agy termel ki önvédelmi szempontokból (a pillanatnyi környezeti hatásoktól függően). Egy kemény (de persze áthatolható) burok, amely segít megvédeni a burkon belül található nagyon sérülékeny ironiát. A cinizmus meg az ironia kapszulája.

Igyekszik, hogy a Sinkovics legyen mindig más, hogy neki is mindig meglepetés legyen a móka.

A szövegben Sinkovics Edétől származó mondatok olvashatóak, amelyek a szerzővel való beszélgetések során hangzottak el.